Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J. Тел.: HEnderson 4-0807, 4-0237. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 85. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 5-го ТРАВНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS. JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, MAY 5, 1954. No. 85. VOL. LXI.

СЕНАТ ПОЧАВ ДИСКУСІЮ НАД ЗМІНОЮ РОБІТНИЧОГО ЗАКОНУ

ВНЕСОК НА ПОШИРЕННЯ ПРАВ СТЕЙТІВ В РОБІТНИЧИХ СПРАВАХ; СЕНАТОР ГОЛДВОТЕР ПРОПОНУЄ, ЩОБ 95 ВІДСОТКОВА БІЛЬШІСТЬ РОБІТНИКІВ ВИРІШУВАЛА РОБІТНИЧІ СПРАВИ В СПІЛКАХ

Вашингтон. — Сенат почав дискусію над внесками про зміну робітничого закону Тефта-Гартлі. Вже в першому дні нарад виринули великі різниці між урядовим проєктом зміни цього закону і демократичною опозицією. В Сенаті находиться кілька проєктів зміни цього закону. — Один — це проєкт Сенатської Комісії Праці, що її очолює сен. Александер Смит, який займає так звану „золоту середину". Але сен. Баррі Голдвотер вносить свій власний законопроєкт, який, як дехто твердить, має урядову підтримку. Згідно з цим законопроєктом стейти мали б великі права в вирішуванні робітничих справ та непорозумінь між робітничими спілками й працедавцями. Стейтові легіслятури могли б ухвалювати закони, згідно з якими вони були б обов'язковими посередниками між робітничими організаціями та підприємцями. Стейти могли би також ухвалювати інші робітничі закони, а число цих законів подає сенатор Голдвотер на 48. Сенатор Смит заявив, що уряд, здається, підтримує законопроєкт сенатора Голдвотера, і якщо так дійсно буде, то й він буде його підтримувати. Але демократичні сенатори вносять свої власні законопроєкти, і так сенатор Герберт Г. Лімен вніс законопроєкт, який домагається усунення всякого упередження при прийнятті на працю, отже расової, віровизнаневої і національної дискримінації. Деякі республиканські сенатори також невдоволені з урядового законопроєкту, бо вони зобов'язалися перед виборцями діяти в тому напрямку, щоб основніше, і в користь робітників змінити закон Тефта-Гартлі. Передбачають, що дискусія над цими законопроєктами потриває коло два тижні. Палата Репрезентантів ще не внесла законопроєкту в цій справі, і не знати, чи взагалі внесе під час цієї сесії Конгресу.

Рада Торовельних Палат проти поширення соціяльного забезпечення

Вашингтон. — Рада Стейтових Торговельних Палат домагається, щоб Конгрес відмовився від проєкту президента Айзенгавера про поширення соціяльного забезпечення, і пропонує програму соціяльного забезпечення здійснювати на базі вплачених вкладок. В цій раді заступлені 31 стейтова й районові Торговельні Палати. Рада вважає, що висота старечих пенсій не повинна бути надто великого, щоб цим не відбирати охоту людям самим дбати про своє власне забезпечення. Рада пропонує зорганізувати „єдину федеральну програму соціяльного забезпечення, яка охоплювала б сиріт і старців". Ця програма заступила б теперішню подвійну програму, що складається з вкладок на соціяльне забезпечення та субсидій з публічних фондів. Соціяльне забезпечення, на думку членів ради — це найбільша машина, що робить гроші, і з нею можна „творити чудеса". Фонд соціяльного забезпечення має тепер 18,000,000,000 долярів. „День розплати", — заявив представник ради настане тоді, коли більшість теперішніх робітників буде змушена користати з соціяльного забезпечення, — „збирати плоди цієї системи легким способом".

Труман і Стівенсон на зборах Крайового Демократичного Комітету

Вашингтон. — У Вашингтоні 5 і 6 травня відбудуться наради Крайового Демократичного Комітету, на яких будуть присутні і бувший президент Гаррі Труман та бувший кандидат на президента ЗДА Адлей Стівенсон. Наради закінчаться обідом в четвер ввечері, вступ на який коштуватиме 100 долярів. Головними промовцями на обіді мають бути сенатори Ліндон Джансон і конгресмен Сем Рейберн. Крім цих двох південних демократів промовлятимуть також і Труман і Стівенсон. Як видно з заголовків доповідей, предметом нарад крайового комітету буде справа відношення до уряду президента Айзенгавера. Сенатор Теодор Грін говоритиме про „зменшення впливу ЗДА закордоном", а сенатор Гай Джилет на тему „Чи Індо-Китай — друга Корея?" Конгресмен Една Ф. Келлі має почати дискусію про те, „що сталося з двопартійною закордонною політикою?" Інші промовці поруштуватимуть внутрішні справи американської політики, такі, як використання природних багатств країни, фармерські справи та господарська ситуація в зв'язку з безробіттям.

Стівенс заперечує протегування комуністів в армії

Вашингтон. — Восьмого дня переслухання в справі непорозуміння між армією і сенатором Джозефом Р. МекКарті продовжував свої зізнання секретар армії Роберт Т. Стівенс. Він заперечив твердження сен. МекКарті, що в армії протегувано підривні елементи, бо він не підтримував комуністів. Тоді сенатор МекКарті поставив запит про повищення дентиста майора Ірвінга Пересса, який з почесним звільненням з армії, хоч Пересс відмовлявся підписати заяву льояльности. МекКарті твердив, що Пересс дістав почесне звільнення з армії день після того, як він, МекКарті, домагався поставити його (Пересса) перед військовий суд. Стівенс зізнав, що ця справа сталася тоді, коли він був закордоном. Стівенс заявляв, що він зовсім не просив Сенатську Слідчу Підкомісію залишити слідство в справі Форту Монмавту, тільки просив дозволити армії вести слідство в справі здогадного шпигунства в цій лябораторії. Секретар армії твердить, що йому зовсім не відомо про те, що вояк Шайн пив шампана в нюйоркському клюбі тоді, коли мав чистити картоплю в військовій кухні. Правний керівник слідства Рей Г. Дженкінс просив триматися головної теми, бо інакше переслухання потриває до Різдва. Правний дорадник армії Велч заявив, що він в імені армії погоджується на обмеження переслухання до секретаря армії Стівенса і сенатора МекКарті. Того самого домагався і член підкомісії сенатор Дірксон.

Бравнел заперечує твердження сенатської комісії про шпигунську сітку в ЗДА

Вашингтон. — Генеральний прокуратор, Герберт Бравнел, заявив через радіо, що Сенатська Підкомісія Внутрішньої Безпеки, яку очолює сенатор Дженнер, не довела правдивости свого твердження про те, що на терені ЗДА діють ще дві совєтські шпигунські сітки. Минулого року на цій підкомісії складено заяву, що між державними урядовцями ЗДА є нібито ще дві шпигунські групи, але підкомісія не мала на це певних доказів, як не могло викрити шпигунства і Федеральне Бюро Інвестигацій. Бровнел повідомив також, що департамент справедливости звернувся до Федерального суду в Ню Йорку з проханням визначити лікаря, який ствердив би, що голова комуністичної партії Вільям З. Фостер ще й далі хворий на серце і не може стати перед судом. (Фостера обвинувачено ще 1948 року разом з іншими 11 комуністами, яких вже давно засуджено). Сенатська Підкомісія Внутрішньої Безпеки має дослідити, чи справді між мехіканськими робітниками, які нелегально прибувають через річку Гранде до ЗДА, є комуністичні агенти.

Починаються переслухання в справі атомового закону

Вашингтон. — Спільна Конгресова Комісія для справ атомової енергії починає переслухування в справі зміни закону про таємницю атомової енергії, щоб згідно з бажанням президента Айзенгавера можна було поділитися відомостями про атомову енергію з союзниками ЗДА. Згідно з новим законопроєктом, закон про атомову енергію з 1946 року, мали б зміни в такому напрямку: — 1. Признати президентові і Комісії Атомової Енергії право поділитися з союзниками відомостями про продукцію та вживання атомової зброї. — 2. Признати таке саме право давати інформації про вживання атомової енергії для мирних цілей. — 3. Дати приватним фірмам право будувати атомові фабрики, де можна було б працювати над використанням атомової енергії для цивільних цілей. На закритих засіданнях цієї комісії зізнаватимуть представники державного департаменту і департаменту справедливости, а також військовики. Дотеперішній закон про атомову енергію забороняє давати інформації про атомову енергію чужим державам і не дозволяє працювати в ділянці атому приватним підприємствам. Новий законопроєкт дозволить поінформувати союзників, як зорганізувати протиатомову оборону, та як вишколювати військовий персонал в обороннім і наступальній атомовій війні.

Окрема комісія для вивчення цивільної оборони

Вашингтон. — Демократичний конгресмен Ричард Боллінг домагається створення окремої сенатсько-конгресової комісії, яка вивчала б справу цивільної оборони проти летунської атаки. В своєму домаганні він каже, що справа військової оборони ЗДА поставлена добре і її постійно вдосконалюється. Але справа протилетунської оборони країни не йде впарі з цією військовою підготовою і не відповідає теперішнім вимогам. Тому він виготовив проєкт створення окремої комісії, що складалася б з 10 членів (конгресменів та сенаторів) а саме з 5 членів Спільної Комісії Атомової Енергії і 5 — зі Спільної Комісії для Економічного Звіту.

Мічел відмовляється від кандидатури Джеймса Рузвелта

Вашингтон. — Голова Демократичного Крайового Комітету Стівен Мічел заявив, що він не буде підтримувати кандидатури Джеймса Рузвелта на конгресмена навіть якби Рузвельта вибрала на кандидата стейтова демократична організація. Крайовий Комітет — заявив Мічел — не дасть фінансової допомоги найстаршому синові бувшого президента Рузвелта. Головна управа Демократичної Партії противиться кандидатурі Джеймса Рузвелта тому, що Рузвелтова жінка внесла проти нього скаргу до суду, в якій публічно обвинувачує свого чоловіка в порушенні подружньої вірности аж з дванадцятьма жінками, до чого сам Рузвелт признався був у писаному листі.

49 буревіїв спричинили смерть 27 осіб

Оклагома Сіті. — В деяких стейтах на Півдні ЗДА в суботу й неділю лютували буревії, які спричинили великі матеріяльні шкоди. За ці два дні завотовано 49 буревіїв, внаслідок яких згинуло 27 осіб: 8 в стейті Міссісіппі, 5 в Небрасці, по чотири в Оклагомі і Іллиноіс, 3 в Міннесоті, 2 в Міссурі та 1 в Луїзіяні. Одночасно з буревієм падав зливний дощ. Крім вбитих, є сотки поранених. Злива спричинила в багатьох місцях повені.

Англо-Іранський конфлікт наближується до кінця

Тегеран. — Затяжний англо-іранський конфлікт за нафту, що триває від 1951 року, коли Іранський уряд на волі з прем'єром Моссадеком перевів націоналізацію копалень, що були в формальній власности Англо-Іранської Компанії, а фактично — англійської фінансової консорції, буде мабуть вже в цьому тижні розв'язаний. У цьому дусі висловився іранський міністер фінансів Алі Аміні. У Тегерані відбулось вже 8 засідань делегатів 8 найбільших у світі (за винятком СССР) нафтових компаній з урядом Ірану. Тепер обговорюється питання, як урухомити одну з найбільших у світі рафінерій в Абадані, що є спаралізована від часу, коли прогнано її англійську управу, і хто має нею адмініструвати. На випадок порозуміння в усіх спірних точках, 8 згаданих світових нафтових компаній об'єднаються, і таким чином перестане існувати, як самостійне окреме підприємство, Англо-Іранська Компанія, що була в очах іранців уособленням експлоатації Ірану чужинцями. Порозуміння між Англією і Іраном у цій справі матиме величезне господарське і міжнародно-політичне значення. ЗДА відіграють чільну ролю посередника.

Комуністів у шість разів більше, як оборонців Дієнбієнфу

Ганой. — Мабуть вже в останньому і переможному наступі партизанських військ на фортецю Дієнбієнфу в Індо-Китаї комуністичні напасники мають шестикратну перевагу над оборонцями. З щораз більшим звужуванням оборонного осередку фортеці, він був нараженний на щораз сильніший артилерійський вогонь зосередженої ворожої артилерії, при чимраз меншій можливості скидання вояків і воєнного матеріялу з парашутами. В наступі, який розпочався в суботу пополудні, комуністичні вояки, зодягнені у темнозелені уніформи, що їх дістали з червоного Китаю, являли собою „рухомі арсенали": кожний партизан мав перевішену через груди широку стрічку з набоями, поясн з вибуховим матеріялом у пластикових коробках, десяток ручних гранат, ручний скорострілі, револьвер і ніж. Від неділі нараховують знову на тисячі ворожих втрат в людях, але комуністи з людськими втратами не рахуються і кидають маси за масами в бій, щоб остаточно здобути Дієнбієнфу.

Оборонець фортеці невдоволений газетними вістками

Ганой. — Геройський оборонець індо-китайської фортеці Дієнбієнфу запротестував проти песимістичної оцінки бойової ситуації фортеці, яку дають закордонні, особливо самі французькі часописи, заявляючи, що такі песимістичні вістки не тільки не відповідають правді, але й погано впливають на бойову мораль членів залоги. Цей свій протест ген. Де Кастріс передав радіодепешею командувачеві французьких наземних військ в Індо-Китаї, ген. Рене Коні, жалуючись на газети, що їх скинено до Дієнбуєнфу з літаків. Командувач залоги обложеної фортеці звернув увагу, що комуністи заповіли були здобути ту фортецю за 5 днів, а з того часу минуло 50 днів і фортеця, хоч звужена до осередніх фортів і зі здесятковaною залогою, далі бориться. — Тим часом два французькі транспортні кораблі минули вже Цейльон, везучи 3,000 вояків для скріплення військ в Індо-Китаї.

Французький парлямент відновлює засідання

Париж. — Після три тижневих Різдвяних ферій, на вівторок 4 травня було передбачене відновлення сесії французького парляменту. Не зважаючи на визначений денний порядок, кілька послів зголосили внески, щоб поза чергою розпочати широку дебату над політикою уряду в Індо-Китаї і на Женевській конференції. Франсуа Міттран, член уряду Ляніеля, який димісіонував, не погодившись на політику уряду в справі Далекого Сходу, оприлюднив свою статтю з гострою критикою уряду, який не вислав генерала Наваррові стільки війська, скільки він домагався впродовж більше як року. Тим часом генерал Де Голь одверто виступає з концепцією тісного союзу між Францією і СССР.

У Туреччині відбулися парляментські вибори

Істамбул. — За неофіційним повідомленням, демократична партія осягнула в недільних виборах до парляменту у Туреччині велику перемогу, здобувши 505 мандатів на всіх 541. За цим повідомленням республиканська партія дістане тільки 28 мандатів, а решта ще сумнівна. Республиканці заперечують цим вісткам, заявляючи, що вони матимуть поверх 100 мандатів. В усякому разі не підлягає сумніву, що теперішня демократична більшість в турецькому парляменті залишиться на наступних 4 роки при владі і що президент Турецької Республіки, Баяр, якого вибирає парлямент, має запевнену більшість. Демократи здобули більшість щойно в 1950 році, — раніше правили республиканці, що їх партію створив був засновник Турецької Республіки, Кемаль Ататюрк.

Уряд хоче продати надвишку харчів

Вашингтон. — Уряд приготовляє широкий плян продати „величезну надвишку харчів, яка назбиралася в магазинах внаслідок підтримки цін на сільськогосподарські продукти. На цю справу видано 6,250,000,000 долярів. Тепер уряд задумує створити при департаменті рільництва установу, яка на комерційних засадах продала б цю надвишку харчів в країні і закордоном. На чолі цієї установи мала б стояти особа, яка добре знається на торгівлі, і зуміла б співпрацювати з департаментами торгівлі та державним департаментом. Щоб не збільшувати надто надвишки харчів у магазинах, уряд обнижує паритет підтримки ціни на фармерські харчі з 90 відсотків на 75, і робить цей паритет „плявким", тобто паритет у висоті 90% платитиме тільки за ті харчі, яких кількість зменшиться, а на ті продукти, який є забагато на ринку, — тільки в висоті 75%. В цьому великому пляні мають співпрацювати також приватні торговельні фірми. Дехто домагається, щоб уряд оплачував своїм коштом транспортування харчів до портів, бо тоді закордонні купці легше купували б їх. Президент повинен мати повновласть дозволити продати харчі за залізну заслону, якщо вважатиме це за доцільне.

КОМУНІСТИ ЗАЖАДАЛИ В ЖЕНЕВІ ЗВОРОТУ 48,000 ПОЛОНЕНИХ

ІНДО-КИТАЙСЬКИХ КОМУНІСТІВ ЗАПРОШЕНО ДО УЧАСТИ В КОНФЕРЕНЦІЇ. — ВИЇЗД ДОЛЛЕСА ЗАСКОЧИВ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

Женева. — Речники китайських і північно-корейських комуністів зажадали на останньому засіданні Женевської конференції звороту 48,000 полонених, що їх — як вони заявили — „насильно затримано" по альянтському боці. Вони запропонували, що повинна бути створена нова „репатріяційна комісія", зложена з представників ЗДА, Англії, Франції, СССР, Комуністичного Китаю, Північної Кореї і Південної Кореї. Представники Червоних Хрестів даних країн повинні бути вислані негайно для перевірки умовин, в яких живуть ті полонені. При цій нагоді названі комуністичні промовці атакували Об'єднані Нації й З'єдинені Держави, при чому комуністично-китайський прем'єр Чу Ен-лай знову нарікав на „окупацію" Формози З'єдиненими Державами. На тому самому засіданні коротку заяву проти комуністичних пропозицій об'єднання Кореї склав грецький міністер закордонних справ Стефанопульос, а південно-корейський міністер закордонних справ П'юн Янг-тай полемізував з попередніми твердженнями комуністичних промовців. Представник Південної Кореї, зрештою, не погрожував виходом з конференції, ані відновленням війни в Кореї. Як зазначує кореспондент „Ню Йорк Таймсу" у Женеві, промови у тому дні на пленарній сесії Женевської конференції менше торкалися суті справи, а були радше виголошувані під адресою публічної опінії світу. — В цьому тижні розпічнуться дебати над Індо-Китаєм. На запрошення трьох західніх великодержав прибула вже до Женеви делеґація В'єтнаму і Ляосу, прибуде теж це делеґація Камбоджі. СССР і Комуністичний Китай запросили індо-китайських комуністів В'єтміну. Комуністичний Китай сам висунув себе в ролі запрошуючого господаря, користаючи з формули, яка казала, що „комуністична сторона" запросить індо-китайських комуністів. Ці останні знаходяться вже в дорозі. Демонстраційне домагання звороту корейських полонених, що його висунули комуністи, дало ще один доказ, що комуністи не хочуть тривкого миру в Кореї. В найближчих днях вияснеться їх становище в справі Індо-Китаю. — Тим часом державний секретар ЗДА Джан Фостер Доллес, склавши коротку заяву про свою надію на успіх конференції, виїхав із Женеви. Хоч він заповів був раніше, що перебуватиме лише коротко в Женеві, проте його виїзд заскочив учасників конференції, тим паче, що це сталося напередодні відкриття нарад про індо-китайську проблему. Перед своїм виїздом із Женеви Доллес заявив, що його заступник, генерал Бедел Сміт буде компетентним провідником далеких керівникoм американської делеґації. Доллес виїхав був до Міляно в Італії, де відбув 2½ годинну нараду з італійським прем'єром Шельбою і міністром закордонних справ Пічіоні. З американської сторони участь у конференції брала амбасадорка Клер Лус і два високі урядовці державного департаменту. Про вислід тієї конференції видано короткий офіційний комунікат, вдержаний тільки в загальному тоні. Просто з Міляно Дж. Ф. Доллес відлетів до ЗДА, де мав прибути у вівторок, щоб у середу вранці звітувати про ситуацію у Женеві лідерам обох політичних партій, а в середу пополудні сенатській комісії закордонних справ. Своє звідомлення президентові Айзенгаверові Доллес мав скласти зараз після свого приїзду до Вашингтону. У конгресових колах деякі політики є невдоволені політикою Доллеса і появились пресові заповіді гострої критики, з якою він стрінеться у Конгресі.

Урядова криза в Йорданії внаслідок спору з Ізраїлем

Амман. — Уряд прем'єра Фавзі ель Мульки подався до димісії. Сталося це, з одного боку, внаслідок натиску Англії, найсильнішого союзника Йорданії, щоб Йорданія погодилась на вимогу Ізраїлю повести переговори про встановлення тривкого миру, — а з другого боку внаслідок недавньої резолюції йорданського парляменту з висловленням подяки і признання Вишинському за його „оборону правди і справедливости" під час дебати над ізраїльсько-арабським спором. Та резолюція поставила уряд в дуже незручну ситуацію. Король Гуссейн доручив сформувати новий уряд колишньому прем'єрові, 65-літньому Абдулові Гуда. В понеділок 3 травня пополудні Рада Безпеки мала продовжувати свої наради над взаємними ізраїльсько-йорданськими скаргами.

В АМЕРИЦІ

● **У Вашингтоні** засудили Бена Голда на три роки ув'язнення за те, що він під присягою заявив, що не належить до комуністичної партії. Бен Голд був провідником робітничої спілки. За кавцією 10,000 долярів він залишиться на волі, поки буде вирішений його відклик до вищої судової інстанції.

● **Бюро Статистики Праці** повідомляє, що в першій чверті 1954 року, було найменше число страйків у повоєнному часі. Від 1 січня до 31 березня було тільки 800 страйків, в яких страйкувало 300,000 робітників, втративши 3,050,000 робучих днів. В тому самому часі попереднього року було 1,276 страйків, в яких страйкували 550,000 робітників, що втратили 3,720,000 днів праці.

● **Комісар водопостачання** Ню Йорку плянує запровадити водометри в приватних мешканнях, щоб змусити населення заощаджувати воду у зв'язку з довгою посухою. Ці водометри, що коштуватимуть 39 мільйонів долярів, мали запровадити ще 1949 року, коли бракувало води, але тоді впали дощі і врятували населення від обмеженого користування водою.

● **Нюйоркський стейт** мав у 1953—1954 році бюджетову надвишку в висоті 15,610,893 доляри, — на 5 мільйонів більше, як проєктував губернатор Томас Дюї. 56 центів із кожного доляра йшло на допомогу самоуправним громадам, а 44 центи — на стейтові видатки. Бюджет становив 1,090,453,872 доляри.

● **Пані Чянґ Кай-шек** прибула до Сан Франсіско, де перейде курс лікування шкірної недуги. Вона лікувалася вже в шпиталі Френклін у Сан Франсіско 1952 року.

● **Юнайтед Джуїш Апіл** від 1948 року зібрав для Ізраїлю 569,000,000 долярів по всіх державах світу. За ці гроші фінансується в Ізраїлі розбудову сільського господарства та допомагається новим жидівським імігрантам.

● **Урядові кола** закликають святкувати День Збройних Сил дня 15 травня, в суботу, цього року. В цей день передаватиметься через радіо промови про значення збройних сил для втримання миру в світі. Державний секретар Джан Фостер Доллес заявив, що тільки могутні збройні сили ЗДА зберегли мир у світі і підтримують мирну політику американських дипломатів.

В СВІТІ

● **Внаслідок землетрусу** в Греції згинуло, за офіційними даними, 31 особа, і поранено 160, цілком зруйновано 2,166 домів і тяжко пошкоджено 2,722. Понад 10,000 осіб втратили над головою дах. Грецький Червоний Хрест видав алярмуючий заклик — доставити кров, потрібну для рятування життя 75 важко ранених осіб. Під час землетрусу зареєстровано 50 ударів. Найбільш пошкодовані місцевості — відомі з античної „Іліяди" й „Одисеї" Гомера.

● **У Польщі** уряд обнизив ціни. Найменше знижено ціни на м'ясо — на 4%, найбільше на шовк — на 40%. Декрет про обниження цін підписав генеральний секретар польської комуністичної партії Берут і прем'єр Циранкевіч. Обниження цін має заощадити польському народові на 1954 рік 6 більйонів злотих.

● **5-літній Пітер Мармерек** із міста Гренбай в Канаді вислав листа до індійського прем'єра Неру, залучивши підписи 8,000 місцевих дітей, з проханням прислати до місцевого зоологічного парку — слона. Індійський уряд відповів хлопцеві, що в найшвидшому часі з провінції Мадрасу в Індії виїде до Канади молоденький слон.

● **Генерал-майор Вілям Олівер**, англійський командувач в західній зоні Берліну, запропонував совєтському комісарові, щоб російський еміґрант Александер Трушновіч, про якого комуністи твердять, що вони не схопили його, а він сам втік до них, — з'явився особисто в англійській зоні для переслухання, з ґарантією, що англійці доставлять його назад, якщо він дійсно захоче вернутися до Східньої Німеччини.

● **У Римі** відбулося вінчання найкращої дівчини стейту Ню Йорк, що дістала в минулому році титул „Міс Ню Йорк Стейт", Джанін Бовман. Вона вийшла заміж за американського летуна, що перебуває на одній з американських баз в Італії.

● **Штани Муссоліні**, в яких він був зодягнений тоді, коли його впіймали комуністичні партизани і повісили, будуть спалені в найближчому тижні в італійському міністерстві справедливости. Їх тримали 9 років, як єдину частину одягу Муссоліні, думаючи, що хтось з родини колишнього диктатора зголоситься за ними.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75
В Джерзі Сити і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	6.50	Six months	6.50
На три місяці	3.50	Three months	3.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

„MODUS VIVENDI"

Новий політичний льозунґ, який має допомогти Америці та вільному світові дійти до якогось порозуміння з комуністичним світом та їх центрами в Москві та Пейпінґу — це „Modus vivendi" президента Айзенгавера. Отже шукання способу доброго співжиття. Так бодай розумів колись культурний світ мирну розв'язку конфліктів.

Президент Айзенгавер виходить із заложення, що світ стоїть перед рішенням — мир чи війна, а що він є проти війни, тому шукає способу мирного співжиття з таким ворогом, з яким досі неможливо було погодитись щодо розв'язки важливих міжнародних проблем, від чого залежить тривкий мир та справедливий лад у світі. „Modus vivendi", стара дипломатична формула, була одначе добра для старих часів, коли все таки зобов'язував контраґентів якийсь кодекс чести, коли була якась пошана до складених та підписаних договорів, чи навіть тільки до слова, даного джентлменом в імені уряду якоїсь держави. Як знаємо, той час минув з того моменту, коли Ленін перебрав владу в Росії як речник ідеології, що в боротьбі з капіталістичним світом не визнає ніякої етики і вважає брехню, підступ та зраду своєю природною зброєю. Не сумніваємось, щоб президент Айзенгавер цього не знав. Навпаки, можна з певністю твердити, що він все це знає аж надто добре, і то не з книжок чи газет, а з свого власного досвіду, як вояк і як політик. Отже, що ж змусило його видвигнути тепер цей льозунґ, про який в останніх двох тижнях так багато мови в цій країні й в світі?

Замітне, що в тому самому часі Маленков повторив у Москві те, в що ні він, ні весь комуністичний світ не вірить, а саме, що є можлива і пожадана мирна співпраця між комуністичними та капіталістичними країнами. Виходило б, що і в Вашинґтоні й в Москві заговорили в один час одною й тою самою мовою, як іде про „Modus vivendi". Про Францію вже й не згадуємо, бо вона весь час натискає на те саме. Вона готова піти Москві та Пейпінґові навіть на найдальші уступки, аби тільки закінчити нещасливу війну в Індо-Китаї. Знову в Англії, де — ніби в протиставленні до З'єдинених Держав — думають не місяцями чи роками, а віками, є проти всякого натиску на вирішування пекучих проблем, які не даються мирним способом розв'язати. Там залишають цю розв'язку часові, можливо навіть іншим поколінням. В практиці це віра в „Modus vivendi" з комуністичними режимами, скріплена ще переконанням, що торгувати можна і з канібалами. Доповнім цей образ ще становищем Індії, по червоному Китаєві найбільшої азійської держави, в проводі якої стоїть соціяліст Неру. Як знаємо, Неру вже погодився визнати Тібет частиною червоного Китаю, з яким уклав ще й „взаємний пакт ненападу". Той самий Неру натискав на нарадах азійських прем'єрів у Кольомбо (Цейльон) на тому, щоб ухвалити гостру резолюцію проти колоніялізму, але противився усіми можливими способами резолюції проти совєтської аґресії, хоч колоніяльна політика в Азії на очах гине, а комуністична неволя поширюється. Це виправдував він тим, щоб не наразити червону Москву і червоний Китай і легше знайти „Modus vivendi" з ними.

Не знаємо, що за тим всім криється. Але так, як ця політика представляється в світлі теперішніх подій, то це ніщо інше, а тільки угодівство. Від цього демократії відхрищуються, але діють інакше. Ті самі демократії не вміли сказати Гітлерові твердого слова, коли він висилав армію в Надренію. Думали, що таким способом рятують мир. Подібна ситуація тепер в Індо-Китаї. Нема твердого слова ні від Англії, ні від Франції. А як віце-президент ЗДА висловився, як кажуть, „нефортунно", дещо гостріше в цій справі й загрозив Москві та Пейпінґові навіть американською збройною інтервенцією в Індо-Китаї, то потім був змушений відпекуватись того й стояти при „Modus vivendi".

Новий льозунґ президента Айзенгавера, хоч постав з найкращих мотивів, добра не дасть. Він є на руку тільки гирокозакросним плянам Москви на опанування цілого світу.

Хто такий Чу Ен-ляй?

Молотов перестав бути центральною фіґурою в Женеві, у тому розумінні, що він перестав бути в очах усіх тамошніх 19 учасників міжнародної конференції персоніфікацією комуністичного світу і єдиним джерелом волі й рішень комуністичного партнера. Коли поруч нього появився Чу Ен-ляй, прем'єр і міністер закордонних справ Комуністичного Китаю („Китайської Народної Республіки"), то — за одностайним ствердждуванням чужинецьких кореспондентів у Женеві — відчувається, що це не є слуга, якому пан може видавати прикази. Коли Пейпінґ далі є у відношенні до Москви в ролі сателіта, то тому, що Москва була і є не тільки джерелом і вогнищем комуністичної мудрости, але й тому, що без господарської допомоги і без військового постачання та взагалі без СССР, як могутнього „запілля" — вся та китайська „народна республіка" не передержалась би мабуть і кількох тижнів. Може колись вона стане самостійною жовтою небезпекою для цілого світу якщо Захід не знищить до того часу московського осередку міжнародної комуністичної сили, — але покищо Пейпінґ є ще сателітом. Однак Чу Ен-ляй, — впевняють втаємничені — не є „сателітом Молотова", маючи за собою такий поважний революційний і політично-дипломатичний досвід і таку високу освіту, що він є щонайменше „Молотовим Китаю".

Коли під час Берлінської конференції Молотов раз-у-раз підкреслював потребу притягнути до нарад над міжнародною ситуацією Комуністичний Китай, то державний секретар Доллес іронічно запитував: „Хто такий Чу Ен-ляй?", прем'єр і міністер закордонних справ китайських комуністів, який нібито, за твердженням Молотова, тримає в руках ключ до раю на землі. Китайський журналіст Чанґ Куо-тао, який був колись членом Політбюра Китайської Комуністичної Партії і порвав з тією партією та її керівниками в 1938 році, відповідає на запит Доллеса і дає широкий життєпис та характеристику Чу Ен-лая на сторінках недавнього недільного додатку до „Ню Йорк Таймсу".

Китайці — читаємо там — характеризують чільних людей образово: чи вони є „квадратні", чи „округлі". Чу Ен-ляй є рішуче „округлий". На це окреслення складається товариська гладкість Чу Ен-ляя, його вміння пристосовуватись до оточення, його особисті манери, одідичені від аристократичних предків (походить з родини мандаринів) і його акторський талант. Замолоду Чу Ен-ляй грав в аматорських театральних виставах залюбки — жіночі ролі. Це не значить, що він має жіночі риси. Проте він уміє бути однаково м'який, як і жорстоко твердий, так само, як уміє на замовлення — коли треба цього з реторичної тактики — однаково заплакати, як і патетично кричати.

Він має тепер 56 років, а комуністичним рухом захоплювався від своїх студентських часів. У 20-их рр. студіював у Франції, потім вернувся до Кантону і став секретарем у політичному відділі китайської військової академії, якої президентом був тоді Чіян Кай-шек. Водночас був активний в китайській комуністичній партії, спеціяльно розбудовуючи в ній військовий відділ. Вже тоді звертав на себе увагу, що був однаково в добрих взаєминах з ославленим „дорадником", що його прислала Москва до китайських комуністів, Бородіном, як і з Чіян Кай-шеком. Ця його гнучкість і зручність охоронила його від упадку під час численних „чисток" в комуністичній партії і під час інтриґ і боротьби за впливи та владу в китайській громадянській війні. Навпаки, його значення постійно росло. Він їздить часто до Москви і виконує різні обов'язки, зв'язані однаково з військовим ділом, як і „тайними місіями", чи закордонними зв'язками. В 1930 рр. велася між ним і Мао Тсе-тунґом боротьба за владу. Вона закінчилась поділом впливів і співпрацею цих двох корифеїв китайського комунізму: Мао Тсе-тунґ став згодом президентом і символом комуністичного Китаю, Чу Ен-ляй його мізком і екзекутивною силою. Свою перемогу китайські комуністи у великій мірі завдячують гнучкій і підступній тактиці „співпраці", яку стосував Чу Ен-ляй у відношенні до націоналістичного Куомінтанґу. Це він допоміг Чіян Кай-шекові звільнитися з полону, в який попав, коли схопив його суперницький генерал Чанґ Гсу-лянґ у 1936 році. Це дало основу до створення „народного фронту" в Китаю і тієї співпраці Чіян Кай-шека з комуністами, яка довела до опанування комуністами Китаю.

Сьогодні Чу Ен-ляй є другою фіґурою після Мао Тсе-тунґа, в тому розумінні, що він є безперечним і єдиним кандидатом зайняти його місце, якби йому щось „приключилось". Він є прем'єром і міністром закордонних справ і від нього в першу чергу залежить формування закордонної політики комуністичного Китаю. Тому його становище в Женеві таке сильне. Його уважають майстром у розколюванні противників і в формулюванні „компромісів" та „мирів". Він брав участь у прерізних конференціях, але — як сам зазначив у своєму першому виступі в Женеві — оце вперше всі великодержави Заходу засіли за один стіл з Комуністичним Китаєм. Першим завданням Чу Ен-ляя є вибороти й закріпити міжнародну позицію червоному Китаєві: для цього треба ізолювати ЗДА, або примусити їх зійти з дотеперішньої опозиції до членства Комуністичного Китаю в Об'єднаних Націях. Одночасно — зміцнювати господарський потенціял Китаю, розбудовувати його важкий промисел при допомозі СССР, його сателітів і — Заходу, що постачав би „нестратегічні" машини, а у висліді такого зросту внутрішньої сили — стати реальною, а не уявною „жовтою небезпекою", не тільки для всієї Азії, а для всього світу. Амбіції китайських комуністів є напевне не менші від амбіцій російських комуністів, а головокружні успіхи життєвої кар'єри такого Чу Ен-ляя підсилюють ті амбіції, показуючи наявно, що ось наприклад шлях від підпільного революціонера у безмежних просторах Китаю до могутнього контраґента в розкішній палаті колишньої Ліґи Націй над Леманським озером — є розмірно дуже короткий і цілком реальний.

Ярослав Курдидик

Атомові велетні і ліліпути

У зв'язку із переведенням вибухів водневих бамб на островах Бікіні та заявами про те, що такого роду пробні вибухи переводитиме Америка аж до половини червня ц. р. американський загал довідався чимало про руйнуючу силу цієї, як її слушно називають, „пекельної зброї". Поруч з виявами захоплення, що ЗДА мають цю могутню зброю, на порядок дня стали дуже важливі питання, які порушують, так сказати б, „другу сторону медалі".

1) Яких заходів охорони й оборони слід було б ужити якби ворог скинув подібну бомбу на наш терен? Тут враховується, очевидно, не лише радіюс самої руйнуючої дії, але й радіоактивне проміннювання та переліт і розсипність радіоактивного попелу й пилу.

2) Тому, що атомову вибухову речовину вдається вбудовувати у відносно невеликі формою і вагою розривні голови ракет і ґранат — постає дуже поважна загроза, що ворог може, на випадок війни, не тільки скинути атомові бомби з літаків чи перекинути їх у вигляді ракетних стрілен з підводних човнів, але й перепачкувати їх окремими частинами і на місці вмонтовувати або вжити для тієї цілі різні прикривні форми. Вбудовану в мініятурні форми і ізольовану „пекельну силу" важко буде викрити контрольними апаратами.

У зв'язку з першим питанням, в американській пресі ведеться кампанія за тим, щоб, зберігаючи всі таємниці, яких вимагає безпека країни — оприлюднити факти про руйнуюче страхіття водневої бомби і подати точні потрібні дані про охоронні засоби проти неї. Дехто твердить, що такого роду виявлення матиме ще й те додатнє значення, що ворог, коли дізнається про деякі жахливі подробиці, буде сам побоюватися вжити такої зброї, враховуючи негайну відплату, можливо навіть у найближчих годинах, з усіх баз, розташованих навколо його території.

Пізнання — це сила. Якщо ми знатимемо, що нам загрожує, ми будемо знати теж, як зустрічати саму загрозу. Ось, наприклад, на основі досвіду з переведених вибухів виходить, що навіть таке велетенське місто, як Ню Йорк, можна знищити 2-3 водневими бомбами. Таке саме загрожує і всім іншим великоміським скупченням.

Одинокий конкретний рятунок при загрозі налетів — евакуювати населення з помічччю сиґналів т. зв. „передтривоги". Але кожний здає собі справу з того, що сталося б у таких великих містах, як Ню Йорк, Шикаґо, Филаделфія чи інші — після проголошення тривоги, коли то люди почали б масово покидати місто. Тисячі людей згинули б у натовпі, ще поки впала б атомова бомба.

Слушно заявив нещодавно сенатор О. Вайлі, що коли ми оприлюднимо цю жахливу модерну зброю, яку вже маємо в арсеналах, то напевне війни не буде ніколи.

Відповідь на друге питання багато складніша і дав її сам шеф Еф Бі Ай — Едґар Гувер. А коли шеф цієї установи, яка є „вухами й очима" ЗДА, забирає слово, всі дуже пильно прислухуються. Отже, при пошукуванні за малими т. зв. „кишеньковими" атомовими бомбами виявилися дуже великі недомагання й „щілини".

Для прикладу, на 12,000 пароплавів, які прибувають до ЗДА з усіх країв світу, проконтрольовується відносно точно тільки 20 відсотків. До того треба додати, що велетенські кордони ЗДА з Канадою чи Мехіко також контролюються дуже побіжно. А далі всі суходільні, морські, чи повітряні бази, куди ворог може дістатися при допомозі саботажистів, чи „п'ятиколонників".

Маємо дуже спритного ворога, який вживатиме, на випадок потреби, всіх засобів, а головно використовуватиме силу своїх „п'ятих колон", щоб ними під час війни викликати замішання.

Запевнювання Москви про те, що вона буцімто хоче зговоритися і взяти за основу пропозицію президента Айзенгавера щодо всесвітньої контролі атомової енерґії і використовування її тільки для мирних цілей — заперечує сама Москва заявою про те, що коли б ЗДА розпочали війну проти СССР, то „ми їх знищимо атомовими й водневими бомбами".

Ми, українці, що знаємо трюки цього ворога далеко краще, як усі інші народи, можемо тільки порадити Заходові: не вести з большевиками забагато балачок, але рішуче діяти. А що найважливіше — не дати їм виграти на часі.

А. Масловський

В боротьбі з природою

Декілька разів подала „Свобода" звідомлення про те, що окремі стейти Америки терплять величезні втрати у сільському господарстві через видування гумусового шару — родючого ґрунту, посухи, ерозії та інше. Я недостатньо ознайомлений з рівнем сільсько - господарської науки Америки. Об'єктивні умовини, незнання мови, фізична праця, яку виконую задля забезпечення прожитку собі і родині — не дають мені можливости запізнатися з необхідними матеріялами. Але знаю, що в Америці наука проґресує в усіх галузях народнього господарства, зокрема в галузі сільського господарства. Коли так, то напевно мусять бути витворені певні засоби боротьби з посухою, здуванням ґрунту, — змиванням та ін.

„Глибока оранка" про яку прочитав в одній із статтей вміщених в „Свободі", на мою думку, нераціональна, розораний ґрунт, перебуваючи під діянням дощів, снігу, морозу та сонця, сам по собі розпушується, втрачає відпорність проти вітрів, а тим більше проти пересихання, вимерзання та ерозії. Крім того, при надто глибокій оранці вивертається на поверхню ґрунт, так званий дикий, безструктурний, неродючий, а це взагалі позбавляє можливости на деякий час одержувати з цього ґрунту будь-який урожай.

Давати якісь поради, не знаючи натури, неможливо. Одначе, маючи багатолітній досвід в організації земельної території і організації сільського господарства, хочу навести приклад, по суті майже аналогічний з трагедією видування 16,000,000 акрів родючого ґрунту в Америці.

Хто з наддніпрянців не чув твердження, що в Донбасі, — мовляв, не можуть виростати сади, а сільське господарство прямує до повного занепаду, — через постійні засухи, відсутність води, та неродючість ґрунту? В деяких селах селяни так і заявляли: „5-10 років тому була вода, були повні колодязі, ставки, а тепер не знати, куди воно все те ділось. Поля пересихають, по воду треба їхати за тридев'ять земель". Не краще було і в південній частині України, в т. зв. Таврії. Треба зазначити, що Таврія — на колоскові культури, переважно пшеницю — надзвичайно родюча частина України. Тут чорнозем сягає двох метрів глибини і ґрунти ніякого добрива не потребують і, мабуть, ще довгі роки не потребуватимуть. Одначе, відсутність лісів, садів, мала кількість опадів, глибоке залягання водоносних шарів при сильних і гострих вітрах загрожувало цій частині України тим, що маємо в деяких стейтах Америки.

Над цим питанням довго працювали окремі фахівці та науково-дослідні установи і нарешті в роках 1929-30 до цієї проблеми взялася сільсько-господарська академія наук. Вирішили перевести так звану інвентаризацію сільсько - господарської території, тобто якісний і кількісний облік кожного клаптика землі. Для цього зорганізували науково-експедиційні кущі з комплектними загонами спеціялістів — інженерів організаторів земельної території, ґрунтознавців, геоботаніків, фізико-хеміків, меліораторів, агрономів-економістів, агрономів-агротехніків, лісо-меліораторів і дорожників. Крім них, були приділені: тріянґуляційні та топографічні загони, які підготовляли потрібний технічний матеріял — пляншети.

Кущ складався з 120-150 фахівців, (не рахуючи робітників), які в натурі переводили свою роботу, контактуючись між собою на спеціяльних нарадах, що їх переводив в міру потреби керівник куща. Керівником одного з таких кущів був автор цих рядків.

Після пророблення певної частини матеріялів з відповідними аналізами в польових лябораторіях, а в разі потреби в лябораторіях інститутів, ці матеріяли скеровувано до науково-дослідних інститутів на апробату (Київ, Одеса, Харків, Луганськ), — звідки вони переходили до Академії сільсько-господарських наук.

Така праця дала позитивні наслідки. Як сказав покійний проф. Махів, тоді вперше в історії людства всі фахівці сільського-господарства зійшлися на одну і ту саму ділянку землі, щоб визначити способи найефективнішого її використовування.

Вже в 1933 р. в Донбасі упорядковано 8.000 гектарів городів і садів. Появилася вода. Нові ставки, греблі, колодязі, дороги, захисні лісосмуги та інше. Таке саме зроблено і в Таврії. Звичайно, наслідки цієї роботи за один рік відчути неможливо, — це потребує певного періоду часу. Наприклад: лісомеліоративні та протиерозійні заходи, урегулювання водоймищ, будова мостів, гребель, ставків, закріплення і скеровування річок, встановлення певної системи сівозміни та інше — все це вимагає величезних коштів, часу, машин, та людської сили.

Коли говорити про Америку, де є такий великий народньо-господарський потенціял, все це звичайно пішло б в скорому темпі. В Україні, як довідуюсь з преси, здійснення цих проєктів переводиться й досі.

Василь Мудрий.

З-ПЕРЕД ДВАДЦЯТИ РОКІВ

(Спогад про одну ініціятиву американського українця).

У львівському українському щоденнику „Діло" з дня 25 грудня 1933 р. появився був цікавий конкурс. На першому місці першої сторінки щоденника ми тоді читали: „Редакція „Діла" розписує оцим конкурс на п'ять економічних статтей на тему: „Як створити або розбудувати варстати праці для українців у рідному краю?" Далі в конкурсі були обговорені всякі технічні вказівки для конкурсових статтей, реченець їх надсилання (по останній день січня 1934 р.) та інше. Кінчився конкурс так: „За найкращих п'ять статтей, які відзначить жюрі, дістануть автори по 5 (п'ять) американських долярів нагороди. Ці статті будуть видруковані на сторінках „Діла". У доповненні до конкурсу ми тоді читали: „П'ять п'ятидолярових премій за статті на повищу тему уфундував український бизнесмен із З'єдинених Держав Північної Америки Василь Тихий".

Редакція „Діла" (а підписаний був тоді головним редактором щоденника) знала правдиве прізвище п. В. Тихого, бо „Тихий" це був криптонім. Скромний фундатор цього конкурсу напевно не передбачував далекосяглих його наслідків. До кінця січня 1934 р. наплило до редакції 39 статтей. У конкурсі взяли участь не тільки українські економісти та публіцисти з Галичини та Волині, але й з української еміґрації в Західній Польщі, в Чехословаччині, Німеччині, Австрії та Франції. Жюрі мало величезну працю, бо щойно в травні 1934 р. були розділені нагороди за 5 найкращих статтей. Автори статтей не тільки нагороджених, але й не нагороджених, але відзначених, видвигнули таку величезну економічну проблематику і запропонували таку поважну кількість чисто практичних проєктів розбудови старих або побудови зовсім нових варстатів праці, що реалізація їх усіх була відразу непосильна. Ці статті розбудили не тільки думки, але й заабсорбували увагу цілої фаланґи рухливих та підприємчивих людей. Деякі ідеї, як результат цього конкурсу, взялася здійснювати наша кооперація. Але багато більше з цих ідей лягло в основу ініціятиви

(Закінчення на сторінці 3-ій)

Б. Ржепецький

АВСТРАЛІЙСЬКІ ЛИСТИ

(6)

Цього вже було забагато для ЗДА, які були тим змушені розпочати свою політику на Пацифіку...

В Америці тоді мало знали про багаті краї на Тихому океані. Перше зацікавлення виникло, коли опублікували наприкінці 18 стол. денник капітана Кука, який, м. ін., зауважив, що футра, які він купував на північно-західньому березі Пацифіку за 6 пенсів, продавав в Китаю по 100 долярів. Знайшлися ентузіясти й мрійники, які захотіли „відкрити" ті береги для Америки. Вирядили експедицію через Сибір, але російський уряд заарештував „відкривців" в Якутську і „чемно, але рішучо" відставив їх аж на польську границю...

Першим, хто вдарив на сполох у зв'язку з господарюванням на Пацифіку росіян, був звичайний морський старшина, що доніс до уряду: „Порт в Сан-Франсіско — один з найбільших і найдогідніших... але є вже там одна „дика" чужа держава, яка заміряє не „емансипувати", а поневолювати тутешні народи..."

Вже в 1818 р. уважний обсерватор окреслив правдивий характер російської експансії...

ЗДА разом з Англією запротестували проти згаданого вище кроку Росії, — внаслідок чого границю „Російської Америки" пересунено назад, на північ до 55-го рівнобіжника.

Справу Пацифіку починають обговорювати в Конґресі, де майже ніхто не розуміє ваги для ЗДА посідання західнього узбережжя...

... Наші границі на заході вже усталені: Індіяна, Іллинойс, Міссурі, Теннесі, Міссіссіппі, Люїзіяна — це найдальша лінія. За нею — лежить край індіян, непрохідні прерії, неродючий з вічними засухами, де біла людина вижити не може... Ми повинні запобігти нашій колонізації на захід... Захід — це Велика Американська Пустеля, а теперішні границі „вигідні й натуральні"... мусимо з них бути задоволеними... Природа визначила нашому народові границі, які є нашим західнім бар'єром: гори, майже непроходимі, а підніжжя їх межують з сухою пісковою пустелею...

Так думала більшість членів Конґресу, особливо сенаторів. Розуміли вагу Пацифіку може одиниці. Один з тодішніх ентузіястів руху на Захід говорить про конечність для Америки стати міцно на Західнім Березі, звідки „наука, ліберальні засади в управлінні й правдива релігія могли просвітити народи за океаном... а долина ріки Кольомбії могла б бути населена китайцями, бути житницею Китаю й Японії...

А коли, дещо пізніше, в Палаті Репрезентантів один з послів говорив, що „наші натуральні границі — Пацифік, де наш народ мусить позначити нашу імперію двома океанами, що обмивають наші береги — Палата... сміялася на ці слова...

Минають роки — і поволі громадська думка в ЗДА присвоює справу Пацифіку, але все ще не сміливо. Після 1840-х рр. панує опінія, що берег Пацифіку повинен бути не частиною ЗДА, а радше „ядром великої Республіки, незалежної від нашого уряду, яку б будували наші діти, а Сан-Франсіско в двадцять разів важливіше для нас, як цілий Тексас". Та більшість все ще не поділяє тих думок. І так в Сенаті в 1838 р. чуємо таке: Ореґон (край, що покриває тепер два стейти — Ореґон й Вашінґтон) лежить так далеко, що скорше може бути колонією азійською, а не американською... Сполучення з Західнім Береґом ніколи не буде практичним... В кожному разі Ореґон є такий безвартісний, що сенатор (з Каролайну) не дав би за нього понюшки табаки.

Але чимраз більше людей вже бачать той день, коли американський тютюн заступить на цілому Сході опіюм, коли нав'яжуться тісні торговельні зв'язки між Китаєм і найбільш свобідною державою...

Президент Полк — був тим, хто вступив на дорогу рішучої експансії на Захід. Спочатку він хотів купити Каліфорнію від Мехіка, пропонуючи 40 млн. долярів (10 років раніше — за порт Сан-Франсіско пропонували ЗДА 500,000 дол.), — але купити не вдалося. Виникла війна, яка й вирішила долю Західнього Берега в 1848 році.

Тоді постала природня конечність випросити з Берега „непроханого" гостя — Росію, що не всилі була загосподарити величезну Аляску, яку до 1867 року називали „Російською Америкою". В 1868 р. купують Аляску за 7.200,000 дол., по 1,90 цента за акр. В пресі піднялася „завірюха". В Конґресі все ще не розуміли, як це потрібне для Америки. Купівлю називали злосливо „дурницею Сюварда" (тодішній державний секретар), Аляску — „садком полярних ведмедів", забутим Богом, негостинним, нещасливим краєм. Газети патетично запитували: „Чи нарід бажав тієї купівлі? Нема розумної людини, яка б цього хотіла!"..

Не треба було багато часу, щоб Аляска стала одною з найбагатших частин ЗДА. Так міняється „опінія широких кругів громадянства" — і буває це в історії дуже часто.

А від панування Росії на Західньому Березі Пацифіку не залишилося й слідів, коли не рахувати малої церковці на Форті Росс, „Російського горбка" (Рашен Гілл) в Сан-Франсіско...

Західній Берег — натуральна границя Американського континенту, але не границя Американської Імперії, яка мусіла вийти на Тихий Океан...

ЗДА сильно, як ми бачили, отягалися з опануванням Західнього Берега. Боялися перейти Скелясті гори, побоювались „неродючих земель", через які ми переїздили експресом, подивляючи їх багатство. Але життя було сильніше від тодішніх політиків... Розвиток Америки непереможно „пхав" її на Захід. В „Статистичному Річникові" можна оглядати цікаву мапу: як посувався на Захід „центр населення" ЗДА. В 1790 р. центр був біля Балтимору; в 1850 — біля Паркерсбурґу в Вест Вірджінії, в 1890 р. — біля Колюмбусу в Індіяні й в 1950 р. — вже посунувся до Олні, Іллинойс.

І тут ми можемо за авторкою, що піднесла велике значення слова „Якби", подумати, що було б, якби ЗДА не стали господарями Західнього Берега...

А тепер ми в американському порті Сан-Франсіско, на американському Західньому Пацифіку, проїхавши через „кілька" стейтів, яких сто років тому вважали за непотрібну для ЗДА пустелю, й які становлять „шмат землі", що дорівнює Франції, Еспанії й Західній Німеччині разом і чекають на людей. А перед нами Пацифік і наш корабель „Оронсай".

НЕВ'ЯНУЧІ КВІТИ

(На домовину д-ра А. Кібзея).

Дітройт — місто великого автомобільного промислу. Не один з нас ще в Европі думав про те місто Форда і уявляв собі його цілого може так, як виглядає тільки частина: Фордові заведення в Руж Плент. І потім, коли нас химерна доля кинула до країни, де ми ніколи й не мріяли бути, не один з нас скермовував свою мандрівку до Дітройту.

Та, коли в робітничих ділянках в Дітройті легше було приміститися й добитися вищого рівня життя як деінде, то в лікарській було дуже тяжко, майже неможливе. Для нас, лікарів, цей стейт був щільно зачинений: до- нострифікації тут не допускали. Так отже, неодин приїхав, розглянувся й від'їздив далі шукати долі. Інші ж знову писали до когонебудь тай загалом не їхали.

Але була в тому місті людина, якої не було ніде, рішуче ніде в Америці; д-р Кібзей. Він, що не обманював нас обіцянками, представляв нам реальний стан лікарських справ, але писав, як оце до мене:

— але, якби ви були без надії й помочі — приїжджайте до Дітройту.

І — приїздили.

На початку поприїздили лікарі, що справді не могли ніде пристановитися. Кожен скермовував свої думки й кроки до доктора Кібзея і ніхто не відходив без піддержки — моральної чи дійсної — все ж чогось, що давало основу й силу боротися. Перших лікарів удалося д-рові Кібзееві примістити в державних психіятричних лікарнях, бо й сам він працював в такій. Так оце д-ри: Міщенко, Лебедович, Гнатчук, Грушка й інші за його допомогою дісталися до шпиталів і зачали прорубувати собі стежку в гущі нового й тяжкого для нас життя. Вони й справді всеціло завдячують своє буття тут Покійному. Потім зачали напливати й інші. Дехто мав родини й приятелів в Дітройті й кермував свої шляхи до міста великого промислу, думаючи: якщо не зможу приміститися в медицині, то є фабрики й згинути не прийдеться. Інші як і я: були позбавлені надії й помочі деінде — куди б не рушилися. Їх, як і мене навіть не принимали „на авдіснцію" українські лікарі, старі еміґранти в інших містах, що вже й казати про якунебудь поміч. Вони находилися зовсім самі й безрадні в цьому великому й чужому світі. І кожен, рішуче кожен приходив до д-ра Кібзея. Заставав трохи приблідлу, повновиду людину на високих, тонких ногах, позначену прихильним поглядом і нестандартною посмішкою. І зараз же д-р Кібзей видобував машинку до писання і, писав ряд листів. Довгі, білі конверти з його фірмою... Яку піддержку давали вони нам, якою були силою! Маючи їх в руках, ми пускалися в мандрівку безконечно довгими вулицями Моторсіти, заходили до шпиталів, чекали на прийняття й розмову з суперінтендентами і так часто чули слово: „соррі". Але ж чи мав д-р Кібзей там впливи чи ні — це вже не були психіятричні лікарні тільки містові — всеж ми добували. Самі, найчастіше. Але якби не оці подовжні конверти і думка що є хтось, що за нами підніме слухальце телефону й скаже добре слово, ми не мали б цієї відваги й віри в добутки, яку ми мали, знаючи, що в дімку на Брейден є хтось, що має час і охоту вислухати нас і хоч написати оці листи. Їх, що не писав ніодин лікар в Америці. Тільки д-р Кібзей.

Я знала його ще здавна. Ще з дуже давна. Тоді, коли молодим лікарем він приїхав був до Европи й мав виклад у нас, в Лікарському Товаристві. Тоді це був молодий, повний життя й радости чоловік і розказував він нам про Америку й лікарський фах також і про умовини нострифікації. Ми слухали з зацікавленням, але справа нострифікації була для нас зовсім не цікава. Ми потім навіть сміялися й жартували з неї: ми, що були в дорозі підбивати нашненаш Львів, будувати Український Шпиталь, розвивати організоване лікарське життя та розбудовувати й розгортати працю в різних товариствах і установах. Думка про Америку була для нас — та ні, вона зовсім не існувала для нас. Викладу ми послухали й пішли до наших справ і життя. Алеж ми не знали, що колись, як оце недавно, прийдеться нам скитатися великими просторами цієї країни й писати до д-ра Кібзея листи, що нагадували йому молодість і мандрівку по Европі — може це був 27 чи 28 рік — і діставати від нього листи в подовгуватих конвертах, де писалося:

— але якби ви були без надії й помочі — приїжджайте до Дітройту.

Ми приїхали. Ми влаштувалися. Може одні з його допомогою, інші самі, а може декого, як і мене, отець Побуцький — теж Покійний — взяв на своє авто і завіз до шпиталю й сказав, що привіз „е вери ексцелент доктор" хоч не знав навіть, чи був він такий.

Потім прийшли часи боротьби за дозвіл здавати іспити і вони ввінчалися успіхом. Ми поставили твердо ногу на Мішіґанському ґрунті, що ще донедавна був для нас недобутою твердинею. Тут ми знайшли борця, що не писав, але йшов наступом: адвоката Панчука.

Але, що робить в тому часі д-р Кібзей? Заходиться біля організації українського лікарського товариства. Стягає нас і активізує і ми відбуваємо перші основні збори в готелі Статлера в серпні 1951 року. Засновуємо товариство й вибираємо головою д-ра Кібзея. Єдиний „американський лікар", що держить з новоприбулими, єдиний, що належить до організації й є дійсний. І ми цінимо це. Його приявність між нами, як його листи: вона піддержує нас і впоює в нас оптимізм і віру, що добудемо — були це часи боротьби за допущення до іспитів.

Ми добули. Товариство розвинулося й ми вибрали д-ра Кібзея нашим першим почесним членом.

Потім пішло пару років. Інші лікарі прибували до Дітройту. Але з них ніхто вже не потребував помочі: це були молоді люди, що вже вміли майже досконало по англійськи, відбули інтерншіпи чи й іспити в інших стейтах і приїздили до Дітройту, щоб краще себе влаштувати. Вони теж приходили привітати д-ра Кібзея, але він вже не потребував писати листів і казати їм про труднощі: вони йшли сміло й пробоєм і їм вдавалося легко добувати те, чого бажали.

Оце тепер не стало поміж нами людини, що писала:

— але, якби ви були без надії й помочі — приїжджайте до Дітройту.

Але ми зберігаємо оці листи в трошки може прижовклих конвертах, листи, що ми здебільша й не доручували, або, що ми діставали від нього поштою. І тепер, коли його свіжа могила вкрилася вінцями й квітами, що в'януть у весняному сонці, ми, лікарі, беремо до рук оці листи й кажемо: хай вони будуть квітами на Твою могилу, Дорогий Приятелю. Квітами, що Ти Сам засіяв в наших серцях і що не в'януть і не зів'януть ніколи. Хай будуть ці листи для тебе тим, чим були для нас: проміннями світла в темінні, просвітом віри в майбутнє й доказом братньої любови й вічних та тривких вартостей людського духа.

Хай вони вистелюють стежки Твої у Вічність, Незабутній приятелю наш.

Софія Парфанович.

Дітройт, 29. 4. 54.

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка уважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Шікаго, Ілл.

Перед Конвенцією УНС.

Всі більші осередки вже відбули наради делеґатів на Конвенцію У. Н. Союзу, а в дні 9-го квітня ц. р., відбулося таке зібрання делеґатів шікаґівської округи, скликане нашими трьома головними урядниками. Та тому, що про відбуті наради рідко пишеться, а то й зовсім не згадується нічого в пресі — то певно неодин читач зведе брови увех тай збиточна думка шибне йому крізь голову: „Ага! Ось ще одна передконвенційна „чорна рада"!... Інакше бути не може! Це ж передвиборча кампанія на 23 Конвенцію У. Н. Союзу є в повному ході — це річ ясна і зовсім природна. Одначе наші делеґати не збиралися на „чорну раду", бо питання, порушені на зібранню, 9 квітня ц. р., були в більшості такі невинні, що — по правді сказавши — не варто було із-за них турбувати людей з віддалених околиць.

Зборами проводив п. Гавр. Дацків, а секретарював — Антр. Косович.

На першому місці обговорювано досить обширно питання спільної подорожі. В цій справі головна радна, пані Васильовська, і пані Шпікула завдали собі безперечно багато труду і роботи, щоби зібрати всі інформації про можливості подорожі до Вашинґтону. Але на марно, бо таки не вдалося нам зліпити одностайної групи делеґатів, які рішилися б їхати разом залізницею, автобусом або летіти літаком.

В бігу нарад порушено й важніші — а то — й дуже важні справи. По перше — дійшло до одноозгідности делеґатів на попертя таких кандидатів на Уряд У. Н. Союзу, які будуть мати всі кваліфікації до цього, і то незалежно від того, чи даний кандидат буде з групи шікаґівської делеґації. По друге — очевидна річ, що наша делеґація не думає „штурмувати" високі посади У. Н. С., але, представляючи десяту частину всього членства У. Н. Союзу, ми надіємось одержати кілька заступників у виконавчих органах — в комісіях чи в Президії — цієї 23-ї Конвенції.

Окрім цього обговорювано на Конвенції справи про полекшу чи зменшення вкладок тим небагатьом старим членам-піонерам У. Н. Союзу, які давно вже виплатили своє обезпечення. Про них — як знаємо — було говорено на попередніх конвенціях У. Н. Союзу; для них готовлено „Союзівку". Над цією справою повинна призадуматися добре — Статутова Комісія та зробити відповідний внесок на Конвенції.

На закінчення нарад, головний радний, п. Шпікула Тарас підніс справу урочистого відсвяткування 60-літнього Ювілею У. Н. Союзу всіма Відділами шікаґівської метрополії, але головний контрольор, п. Куропась Ст., зараз-же повідомив присутних, що цією справою займається вже Окружний Комітет Відділів в Шікаго і на цьому закінчено нараду делеґатів.

З жалем приходиться ствердити, що Окруж. Комітет Відділів таким ставленням справи ювілею, як і низкою інших своїх постанов та рішень не потрапив задовольнити побажання і вимоги великої кількости місцевого членства УНС.

Андрій Косович.

Клівленд, Огайо

З діяльности ЗАРЕВА.

Ідучи на зустріч побажанням українського громадянства в Клівленді, Академічна Громада „ЗАРЕВО" поширила рямки своєї зовнішньої діяльности впровадженням певних корисних інновацій. І так 20 березня ц. р. відбулась вперше в нашому осередку „Жива газета". У редакційній статті зазначено завдання живої газети, як оригінальної, „живої" форми передачі інформацій та актуального коментаря подій. Методичним осягом живої газети — збудувати контакт із слухачем і позискати його співробітництво. Програмові рямки „живої газети" не дозволяють на обширність тематики. Тому передбачено 5 більших відділів газети, а саме: політичний коментар, соціяльно-економічні проблеми, культурна сторінка, „україніка" та дискусія — голос читача і коментар ред-колегії. Крім вступних завваг редакційного характеру у першому числі газети взяли участь: д-р Богдан Винар — німецько-польські політичні взаємини. У зв'язку з частинним довершенням польської політичної консолідації, прелеґент обмежився до насвітлення сучасної німецько-польської дискусії, яка м. і. ведеться також на сторінках відомого німецького журналу „Аусенполітік". Д-р Ярослав Сушків говорив на тему сучасного господарського розвитку. Цікаво інтерпретуючи дбайливо зібраний статистичний матеріял, подав доповідач характеристику сучасної господарської ситуації з відомою дилемою — буде чи не буде господарська депресія? Проф. Михайло Ждан прочитав рецензію на відому книжку американського працівника УНРРА на Україні „Для чого вони поводяться як росіяни". В дискусії виявилось, що українське громадянство мало уваги присвячує студіям „україніки", тому треба бути вдячним тим нечисленним одиницям, що слідкують за тими справами. Свою цікаву рецензію подав проф. Ждан у живій, частинно гумористичній формі, нав'язуючи тісний контакт із слухачами.

27 березня ц. р. заходами літературної комісії ЗАРЕВА відбувся Авторський Вечір Юрія Федоровича. Прочитано біля 30 віршів і коротких, здебільша психологічних, мінятур автора. Творчість Юрія Федоровича тематично становить певне „новум". Автор, відомий альпініст, більшість своїх творів присвятив альпейській проблемі, пов'язаній з особистими переживаннями поета. Безпосередність, глибина почування і проста безпретенсійна форма вислову — це головні прикмети, характеристичні для підготованої збірки „На високих шпилях". Вступні замітки про характер творчости Юрія Федоровича виголосив Любомир Винар. Крім автора, його твори читали: Дарія Боднар, Марта Бігун, Богдан Ковч і Орест Слупчинський. Симпатичному „Чорному Джекові" бажаємо дальших творчих успіхів.

3 квітня ц. р. відбувся черговий Академічний Вечір. Доповідь н. т. „Олег Ольжич у світлі літературних джерел" виголосив ред. Михайло Важанський, голова Літературно-Мистецького Клюбу в Дітройті. Доповідач, близький приятель Покійного, побудував свою дуже цікаву доповідь з особливим підчеркненням невідомих загалові громадянства епізодів у критичній оцінці поетичної спадщини Ольжича. Докладніше зупинився прелеґент над збіркою „Рінь", подаючи, крім відгуків українських літературознавців, теж і голоси чужинецької критики. Поети і письменники знаходять звичайно признання в українській суспільності аж по смерті... Ольжич своєю великою індивідуальністю здобув собі належне місце й оцінку в сучасників. Визначаючись неповторною духовою наснагою, зумів погодити голошені ідеї з власною настановою. Власним прикладом, своєю героїчною смертю підтвердив суцільну єдність Ольжича — поета з Ольжичем — революціонером.

17 квітня відбулось друге з черги число „живої газети". В програмі слухачі мали нагоду почути добре опрацьований політичний монтаж на тему „Індо-Китай", що його виголосив проф. І. Коровицький. Доповідь ілюстрував прелеґент схематичною картою геополітичних районів Індо-Китаю. Дуже приємну і головно веселу несподіванку справив присутнім д-р Іван Гурко своєю статтею „Бойківські повір'я". Нав'язуючи до традицій українських побутових питоменностей, зупинився прелеґент над цікавішими фраґментами бойківських вірувань. Дуже цікава доповідь у питомій прелеґентові гумористичній формі викликала відгук у всіх присутніх. У другій частині живої газети висвітлено проскційним апаратом 65 образів з побутового життя України. Оригінальна цінність того невеличкого „кінового сеансу" полягала в тому, що мабуть вперше українське громадянство мало нагоду запізнатись з автентичними кольоровими знімками багатьох цінних українських архітектурних пам'яток, головно з Києва. Треба додати, що знімки (німецький кольоровий фільм „Аква") походять з 1943 р. Присутні мали нагоду побачити поруйновані большевиками українські церкви, правдивий „добробут" українського підсовєтського села та нефальшований побут українського міста у часи німецько-большевицької війни.

У пляні праці ЗАРЕВА в найближчі місяці — продовження випуску „живої газети" та дальше провадження академічних вечерів. Найближчими прелеґентами будуть проф. Гадзинський і д-р Сушків.

Б. В.

Ютика, Н. Й.

З діяльности Відділу УКК.

Серед великої кількости українського друкованого слова, переважно часописів, тут і там з'являються також і літографовані видання. Виходять вони головно на провінції і видавцями їх є переважно Відділи УКК або більш активні громадські організації.

Ці місцеві видання колись будуть цінним джерелом до історії нашої доби та нової великої української іміґрації в Америці. Треба лише дбати, щоби ці видання не пропадали безслідно.

Зразком наших місцевих видань є Бюлетень УКК в Бофало, а це перед нами такий самий Бюлетень Відділу УКК в Ютиці, Н. Йорк.

Видавцем цього Бюлетеню є Відділ УКК, який очолюють — голова д-р Богдан Грановський і секретар Михайло Войтович. Бюлетень присвячений виключно справі У. Н. Фонду. Відділ подає прізвища тих громадян, що в рр. 1950-53 вплачували свій Національний Даток (біля 150 осіб та організацій) і, поруч, список українців м. Ютика, що протягом 4-х років існування У. Н. Фонду нічого не вплатили.

З цього приводу Відділ звертається до своїх громадян:

„Кожний із нас довший або коротший час в Америці. Всі ми стали або стаємо фінансово на ноги. Але рівночасно з тим вплати до У. Н. Фонду маліють. Стаємо самолюбами... Ніхто із нас, без різниці на віроісповідну чи партійну приналежність, не заперечує доцільности існування УКК та ним пророблені праці. Бувають тільки непорозуміння — хто має дістати більше з Народного Фонду. Але й ці непорозуміння устали б, коли б кожний з нас вплатив Даток до У. Н. Фонду і тим збільшив його загальну суму. Тоді було б що та із чого давати"...

М. С.

ПЕРЕД ДВАДЦЯТИ РОКІВ

(Закінчення зі стор. 2)

підприємств та приватних українських громадян. Тут не місце входити в подробиці всього, що тоді ділялось у краю та у Львові при будові нових варстатів праці. Найбільшою заслугою фундатора конкурсу було те, що він своїм жестом розбудив життя української думки у справі, яка тоді, під Польщею, була найважнішою, бо відносилась до питання екзистенції поневоленого народу.

Одначе цей скромний американський бизнесмен-українець на тому не скінчив. Бо ось у „Ділі" з 17 січня 1934 р. появився заклик Головної Управи „Рідної Школи", в якому заповідається, що „знаний вже українському громадянству в краю громадянин із Америки п. Василь Тихий хоче запренумерувати своїм коштом для кожної української діточої бібліотеки на українських землях під Польщею на один рік, починаючи від січня 1934 р., всі діточі видання Видавництва „Світ Дитини", під назвою „Діточа Бібліотека" щомісячними випусками. Рівночасно, щоби заохотити дівору до читання книжок із діточих бібліотек, п. Василь Тихий зобов'язується дати десять премій для тих дітей, що впродовж року викажуться найбільшою кількістю перечитаних книжок. Імена цих дітей має предложити „Рідна Школа".

Були в нас у краю фундатори по кількадесять стипендій річно для академічної молоді. Так робили сен. Микола і Ліна Малицькі рікрічно, кидаючи на ту ціль по 5 і більше тисяч золотих. Але це в краю не робило такого враження на широкі кола українського громадянства, як меценатівські жести нікому особисто незнаного американського бизнесмена п. Василя Тихого. Хто був цей п. Василь Тихий — питались. Просили його адреси, — ми її не давали. Думаю, що й усі читачі цієї статті в Америці будуть питати, хто ж це був? Бож в Америці ніхто такого Василя Тихого не знав. На це питання дамо далі відповідь. Ніхто з нас, що знали правдиве прізвище п. Тихого, тоді не марив і не снив про те, що колись опиниться, в наслідку воєнного лихоліття, аж в Америці і матиме змогу познайомитись з п. Василем Тихим. Я мав нагоду з ним познайомитися серед дуже незвичайних обставин. П. Василь Тихий шукав за мною в Америці і мене знайшов. Приїхав до мене до хати в товаристві п. Е. Мозгової, якої він був спонзором. Навіз повний віз усяких дарів в овочах і провіз мене далеко - далеко понад Гадсон. Я був захоплений появою п. Василя Тихого, що направду носив і носить знане в Америці ім'я **Василя Пуйди.**

Пан Василь Пуйда спровадив до Америки кільканадцять родин скитальців. Він є тут знаним меценатом українських установ. Він, як у 1934 р. так і тепер, має багато добрих ідей, як допомагати, як організувати і як вести нові господарські підприємства, чи бизнеси. Він усе бадьорий, повний життя та ініціятиви і все молодий, здається такий самий, як був 1934 р. Добре було б, коли б п. Пуйда з нагоди 20-ліття своєї благородної та благодатної в наслідках ініціятиви з 1934 р. у Західній Україні, зреалізував гідно свою улюблену ідею створення та уфундовання Дому для старших віком журналістів і письменників українських в Америці. П. В. Пуйда їх все дуже високо цінив і поважав. Коли б він це зробив, то створив би для себе і для свого імени нерукотворний пам'ятник у серцях усіх українських робітників пера та в історії українського меценатства в Америці. Самозрозуміле, що сама фундація Дому була б наскрізь рукотворним твором надійного і по меценатськи самовихованого Василя Пуйди. Ось і кінець мого спомину з-перед 20-ти років та неповних рефлексій про нього.

Український Літературно-Мистецький Клюб

Ню Йорк 149. 2-га Ев.

Ню Йорк. — З Літературно-Мистецького Клюбу повідомляють, що в найближчу п'ятницю, 7-го травня, там відбудеться Вечір Споґадів ред. Лева Лепкого п. з.: Напередодні нової доби. Початок, як звичайно, о год. 8-мій ввечері.

НІОДНА КУЛЬТУРНА ЛЮДИНА НЕ МОЖЕ ОБІЙТИСЬ БЕЗ РІДНОГО ЩОДЕННИКА

УВАГА! ДЕЛЕҐАТИ НА КОНВЕНЦІЮ УНС І ЧЛЕНИ ЮВІЛЕЙНОГО КОМІТЕТУ МЕТРОПОЛІТАЛЬНОЇ ОКРУГИ НЮ ЙОРКУ І НЮ ДЖЕРЗІ!

В неділю, 9-го травня 1954 р.,
— відбудуться —
в Ню Йорку, в залі Українського Народного Дому при 140 Друга Евеню, о год. 2:30 пополудні

ПЕРЕДКОНВЕНЦІЙНІ І ПЕРЕДЮВІЛЕЙНІ ЗБОРИ

ДЕЛЕҐАТІВ НА КОНВЕНЦІЮ І ПРЕДСТАВНИКІВ ВІДДІЛІВ МЕТРОПОЛІТАЛЬНОЇ ОКРУГИ.

На порядку нарад цих важливих зборів будуть в першу чергу кінцеві приготування до ЮВІЛЕЙНОГО ФЕСТИВАЛЮ в Карнеґі Голл в неділю, 16-го травня, та передконвенційні наради. Секретарів або інших представників відділів Метрополії, які одержали до розпродажу білети на Ювілейний Фестиваль, прохається привести на ці збори нерозпродані білети. Гроші за розпродані білети прохається негайно переслати до Адміністрації „Свободи".

Після зборів буде висвітлений кольоровий кінорепортаж продукції п. С. Федіва п. н.:

„СОЮЗІВКА"

В нарадах обов'язково повинні взяти участь всі делеґати на конвенцію та представники Відділів УНСоюзу метрополітальної округи Ню Йорку і Ню Джерзі.

УВАГА! Хори Метрополітальної Округи Ню Йорку і Ню Джерзі! УВАГА!

СПІЛЬНІ ПРОБИ СПІВАНКИ

ОБ'ЄДНАНИХ ХОРІВ МЕТРОПОЛІТАЛЬНОЇ ОКРУГИ НЮ ЙОРКУ І НЮ ДЖЕРЗІ

в підготовці кантати И. Кишакевича „КАТЕРИНА" до Ювілейного Фестивалю У.Н.С. в Карнеґі Голл в Ню Йорку, 16-го травня,
відбуватимуться,
починаючи від середи 21-го квітня ц.р.
кожної середи в Українському Народному Домі в Ню Йорку (140 Друга Евеню). Прохаємо Управління Хорів та ВШ. П. Диригентів заохотити співаків та влаштуватись так, щоб обов'язково взяти в тих пробах участь. Кошта подорожі до Ню Йорку будуть кожному співакові повернені!

ЮВІЛЕЙНИЙ КОМІТЕТ.

К. Петрус

ЗЕМЛЯКИ

Пригадується мені, як колись на нашій Україні, ще за покійного царя Миколи, царство йому небесне хай буде, часто зустрічалися мені цигани, що роз'їжджали були по всіх усюдах. Іноді несподівано, звідкіль не візьмись, на наш сільський майдан в'їжджав величезний табір циган — і враз життя села починало кипіти в „циганському" окропі. В одному дворі ворожили, у другому продавалося нове решето, зроблене циганом - майстром; у третьому купували стару кобилу і тут же продавали вичинену конячу шкіру; далі, десь на краю села, циганські діти, а то й старі цигани крали курей й таскали їх до свого табору. Словом, цигани заварювали в цьому „окропі" таку „троблю", що потім, коли вони за пару тижнів знов зникали десь на рік-два, довго ще селяни згадували їх злими словами...

Але це було ще до так званої „безкровної" революції. Коли ж оця „безкровна" угробила була царя Миколу, тоді, трохи пізніше вже, років через десяток, взялась вона й за наших українських циган. Звичайно, не помилувала й циган, що мандрували по інших частинах Есесерії, але то вже були не „наші", не земляки. Так от, про цих наших циган у мене залишилася одна байка, як циган мріяв, що коли б він став царем, то їв би сало з салом, на салі спав би й салом укривався.

Може тоді для цигана наше сало й не було таким уже великим ідеалом, щоб про нього треба було так смачно мріяти, як це оповідається в згаданій байці. Але всі циганки ворожили на сало й дуже добре віщували, коли їм за це ворожения дівчата та хлопці платили салом.

З того часу минуло років сорок, а може й більше. Ще там, коли ми насолоджувались у „сталінському раю", одного разу у потязі прийшлось мені зустрітися з якимись пасажирами, що дуже галасливо розмовляли на весь вагон. З мови ніяк не можна було впізнати, до яких „нацменів" належали ці пасажири і куди вони їдуть з торбинками? Я запитав одного з них, хто вони є такі. Він подивився на мене лагідно, усміхнувся та й відповів: „Ми — цигани. З циганського колгоспу їдемо до міста на курси, щоб трохи навчитися по-сталінському господарювати..." Він знов хитро усміхнувся, глянув на моє здивоване обличчя й відійшов мовчки до своїх.

Пізніше розказували мені, що в СССР було декілька циганських колгоспів, яких зорганізувала большевицька влада. Нібито ці колгоспи були забезпечені всяким реманентом та засобами до господарювання, але вони проіснували лише до весни 1934 року, а як трохи потепліло надворі, то майже всі цигани роз'їхались хто куди, забравши з собою все, що можна було взяти. Словом, циганські колгоспи, мов їх корова язиком злизала. Трохи пізніше, вже в сталінських концтаборах, мені прийшлося зустрітися з циганами, що повтікали з цих колгоспів. Влада їх виловлювала й засилала до концтаборів, де вони „перевиховувались" на енкаведівський зразок... А ще пізніше, коли ми вже драпали на захід, нам розповідали, що німці перестріляли майже всіх українських циган, прирівнявши їх до жидів... Але, на моє здивування, в самій Німеччині я мав нагоду побачити „німецьких" циган, що спокійнісінько собі мандрували по гітлерівській державі у прекрасних вагонах-кабінах, зроблених за останнім словом німецької техніки. У цих вагонах світила електрика, співало й грало радіо. Тягли їх породисті німецькі коні й виглядала воно як якийсь цирк... Тоді я подумав був собі, що оці німецькі цигани мабуть могли в той час мріяти так, як мріяли українські цигани, щоб їм наїстися сала донесхочу, бо тоді вже в Німеччині сало було, як казали, на вагу сигарет.

І ось знов прийшлось мені зустрітися з „нашими" циганами. Одного разу йду я собі по Іст-Сайду, і чую, хтось розмовляє нашою мовою, і розмовляє так, що зразу почувається, що то земляки з Київщини. Оглянувся, зупинився, а потім підійшов та й питаю: „Вибачте, панове, але я з великою приємністю чую нашу українську мову з Київщини, з самої, можна сказати, Шевченкової Кирилівки. Звідкіля ви будете, добродії?" — Один з „земляків" весело глянув на мене, витер собі обличчя, й гордо відповів: „Ми — цигани. Але ми тут іменуємося не циганами, а єгіпетською нацією, „еджіптами".

Познайомилися, розговорились. Виявилось, що вони дійсно були з Київщини, добре ще пам'ятали царські часи, але сюди, до ЗДА, приїхали як ДП. Чи були вони хворі на „берьозовську" хворобу, виявити не вдалося, але ще тяжче було виявити, як вони вибралися з „сталінського раю". Від них я довідався, що вони тут мають свого „короля" з „радою міністрів", мають свій „парлямент", свій національний „суд", свого „патріярха" й свої бизнеси. Вони вже їздять не на українських кобилах, що „день біжить, три дні лежить, річку перескочить і хвоста не замочить", і навіть не на німецьких бандюгах, а в першоклясних „фордах" і „крайслерах"... Одним словом, „земляки" наздогнали й перегнали Америку, поробились „еджіптами" й на все минуле махнули рукою.

На закінчення нашої розмови я пригадав їм українське сало й байку про цигана. Спершу не зрозуміли. Але за хвилину реготали з усієї своєї циганської натури. Вони реготали, а я стояв і ніяково дивився на них. Врешті один старший циган підійшов до мене ближче й сказав: „Бачу, що ви тут недавно живете й почуваєте себе зовсім ґрінором, бо мелете язиком таку дурницю. Нехай же дійде до вашої свідомости, що тут в Америці сирого сала ніхто не їсть, навіть коти й собаки. — Сало тут, як їжа, стоїть на останньому місці. Воно дешевше за черствий хліб. На нього ніхто не хоче дивитися. Це вам не совєтський рай, де за сало людей розстрілювали й катували по концтаборах та тюрмах. Ардима-фриджима! Тут тільки ваші ДП жеруть сире сало!" — і він гордовито підняв догори голову й покрутив собі біля лоба пальцем, мов, який же бо цей чоловік наївний. Він сміявся, а я думав про далекий і нещасний наш край, де ще в 1932 році вимираюче від голоду населення склало отаку коломийку на честь Леніна й Сталіна:

„Коли Ленін умирав,
Сталіну наказував,
Щоб нам хліба не давав,
Сала й не показував!"

На прощання старий циган промовив: „Сталін казав, щоб ми наздогнали й перегнали Америку. Ми це й робимо: наздогнали, в'їхали в неї і тепер уже думаємо переганяти... Сталін здох. А коли виздихає й пропаде все його кубло, тоді ми може й повернемося на нашу далеку батьківщину. — Знаєте, душа тягне туди, де вона народилася. Навіть циганська душа!..."

[illegible]

Спорт

ФУТБОЛЬНІ ВИСЛІДИ останньої неділі.

Fortuna Dusseldorf — Borussia Dortmund	6:0
НАЦ. ЛІҐА — НЮ ЙОРК:	
Paterson — Gjoa	3:5
ЧАША НАЦ. ЛІҐИ, Н. ЙОРК:	
Danish A.C. — Swedish A.C.	3:2
ЛІҐА СТЕЙТУ НЮ ДЖЕРЗІ:	
Falcons A — Maritimo	4:1
УСК Січ — Iberia	2:3
Entre Nous — Kearny Un	3:2
Deportivo — Paterson	3:0

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗУ!

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тимсамим і співвласниками 15-ти мільйонового майна організації!

ТАРЗАН, ч. 3271. Битва навкулачки.

Тарзан кинув подерту сітку в обличчя вояковиці і ухилився від удару меча.

Його руки майнули, щоб вхопити руку з мечем вояка, і він обернувся і кинув ним через свою голову.

Тоді, прискочивши до приголомшеного вояка, потряс ним, як тер'єр трясе щуром.

Задушивши людину цим трясенням, Тарзан підніс її